

En Joan Delclòs i Dols

Homenatge que es va retre als Mestres de Vic Joan Delclòs i Dols i Rosa Creus de Delclòs el 7 de juny de 1931. A la fo
gran pedagog barceloní Alexandre Galí

mestres d'aquell temps

Joan Delclòs i Dols (1874-1946)

Nascut a Maçanet de Cabrenys el 24 de desembre de 1874 era fill d'en Rafel Delclòs i Puntanet i de l'Anna Dols i Camó, Tenia un germà, en Pau, nou anys més gran que ell. En quedar orfe de pare, sense la protecció i ajuda del seu oncle, Joan Delclós i Puntanet. Rector de Lloret de Mar i Canonge de la Seu gironina, difícilment hauria pogut cursar el Magisteri. Ell li costejà els estudis a la Normal gironina. Més tard, a Barcelona. El 1896 se li estengué el títol de Mestre Normal.

Prengué part l'any 1895, en unes oposicions a Escoles del Principat (1). Triomfà. El 12 de febrer de 1896 prenia possessió l'escola de la Vilella (Priorat). Poc després, es traslladava a Caldes de Malavella, en un local qualificat per la Inspecció d'humit i inservible. El propi Delclòs el descriu així: "L'aire de la classe és tebi i viciat. Més que viciat, corrumput i podrit. Tapa el meu respir. Em ve a la memòria que, segons els preceptes de la higiene, és l'escola un lloc on, a tot respirar poden enquibir-s'hi 60 infantons. Compata i, oh miracle!, els assistents son el doble. Avergonyit baixo la mirada i les llàgrimes m'apunten als ulls; un sòl moll, brut i fangós és el que trepitgen aquells peus delicats tan petits, tan bufons... i tan poc considerats" (2). Sorprèn que l'escrit fos en català. No era freqüent entre els mestres. Demostra, a més a més, com es precoupava pels seus alumnes.

En Delclòs era una persona de gran cultura. Perfecte cavaller, vestia sempre impecablement. Alt, escardalenc, el cigar als llavis, tenia aspecte i maneres de gran senyor. Alexandre Galí deia d'ell que era un "gentleman".

Defensor del català a l'escola

En constituir-se l'any 1903, a Girona, l'Associació Provincial de Mestres, Delclòs en fou elegit primer President (3). I quan s'estudià poc després el projecte de Bases amb el qual el pedagog madrileny, Pedro Alcántara Garcia, pretenia de substituir la Llei Moyano, l'Associació de Girona acordà:

Base 1.a. S'hi afegirà: "En les regions l'idioma nadiu de les quals no sigui el castellà, s'utilitzarà aquell com a mitjà per a conèixer bé aquest, simultanejant-los quan l'ensenyament ho exigeixi".

Base 2.a. — S'hi afegirà: "Els mestres hauran de conèixer, a més castellà, l'idioma de la regió on exerceixin llurs càrrecs"

Això ho demanaven els mestres gironins fa 78 anys!

En Delclós sabé marcar, des de la primera hora, la seva posició en relació al problema del català a l'escola. S'hi mantingué fidel fins a la mort. Ell, en Genís, en Jou, en Barceló, i en Blasi foren els mestres gironins que marcaren l'evolució del magisteri oficial vers la introducció del català a l'ensenyament. Quan es publicà el R.D. de 21-11-1902 amenaçant en separar definitivament del servei els mestres "que enseñasen a sus discipulos la doctrina cristiana y otra cualquier materia en un idioma o dialecto que no sea la lengua castellana", Delclós en protestà. Digué que era desconèixer la Ciència pedagògica i la naturalesa infantil no utilitzar en l'ensenyança la llengua del nen (4).

S'alegrà de l'aprovació de llibre "lectura bilingüe" d'en Salvador Genís. El felicità "S'ha reconegut –escrigué– la validesa dels acors del Congrés Nacional Pedagògic de Barcelona".. "No es pot anar contra el que ha establert la mateixa naturalesa. Donar privilegi a alguna de les llengües –el castellà– per sobre de les altres, es feia adiós" (5).

Traslladat a Vic i a Barcelona, continuà batallant a favor del català a l'escola. Quan es publicà el Decret de 29-4-1931 en el qual per fi es reconeixia a la mainada el dret a usar lliurement la seva llengua dintre el clos de l'aula, com l'usa a la llar i en els moments d'esplai, escrigué que era aquell un dia gloriós per a Catalunya. "Hem guanyat una gran batalla, la més trascedental, la més decisiva, la batalla de la llengua"(6).

Precisament un dels càrrecs que li féu el 12-4-1940 la Comissió depuradora del Magisteri, fou la d'ésser gran propagandista de l'ensenyança del català a les escoles. No ho negà. "No lo he de desmentir. No podría desmentirlo. Propugné fundandome siempre en razones de caracter pedagógico, la necesidad de que la t formación del niño debia hacerse a base de su lengua materna". Naturalment, per O. de 31-7-1940 se'l separava definitivament del servei. Ja des del 3-4-1939 estavasuspès de sou. També se li arravatà l'Habilitació dels mestres del Partit de Vic, que feia molts anys ostentava.

Millorant del Magisteri

En Joan Delclòs fou un mestre brillantíssim, del millor que han produït les comarques gironines. Volia el millorament del Magisteri. "Entenc –escrigué– que cal fer quelcom que beneficiaria d'una manera directa l'ensenyança"... "Mentre no ens sigui possible als mestres de viatjar i visitar escoles on aprendre nous procediments per comparar-los amb els nostres, posem nostra labor escolar, a la visa i consideració dels companys. Si és bona, perquè l'imitin. Si és dolenta, perquè ens n'assenyalin els defectes (7).

D'això a la invenció de les famoses "Converses" només hi havia un pas. El donaren en Jou, en Santaló, i en Navés. Desenvoluparen i feren germinar la idea sembrada per en Delclòs. Però, en lloc d'utilitzar només la premsa professional, cregueren preferible recórrer, a més a més, al colloqui. La primera "Conversa" tingué lloc el 29-6-1903. Després se'n celebraven moltes. S'estengueren a Lleida, Tarragona i, tímidament a Barcelona.

L'aportació perdagògica més imporrant d'en Delclòss son els tres preciosos articles sobre "Museus" (8). Es cert que en Balmaña, a Espolla, havia convertit la seva escola en un museu. Però els tres articles d'en Delclòs representen un magnífic assaig d'introducció del mètode actiu a l'ensenyamet. Es probable que no hagués llegit res de Ferrière, un dels apòstols de l'escola activa. Però, després d'en Delclòs, l'escola gironina s'orientava vers una pedagogia activa. "S'imposen –escrivia– noves pràctiques a fi de modernitzar l'ensenyament"... "Es necessari establir un petit museu d'Història Natural"... Explica, seguidament, com ha aconseguit "un petit observatori metereològic que és la delícia dels meus deixebles, que no només en coneixin l'ús, entenen el funcionament de tots els aparells, sinó que els maneguen amb envejable habilitat"... Per afrontar l'escassesa de materials, proposa intercanviar-los entre escoles de diferents regions. Subratlla els excellents resultats obtinguts en fer participar els nens en l'obtenció, l'estudi i la classificació dels materials. No sols significarà el Museu un cabdal de coneixements utils, sinó que s'enriquirà el vocabulari del nen i l'atencsó creixerà. Les excursions escolars serviran per enriquir el Museu.

L'Inspector senyor Ibarz digué d'ell: "Caldas tiene la suerte de contar con un inteligentísimo maestro y, por ello, con una escuela que bien puede incluirse entre las mejores de la provincia" (9).

A Caldes morí la Ramona Ferrer, la seva primera mullar, deixant-li una filleta: la Margarida. Precisament en Delclòs acabava de triomfar en unes oposicions per millorar de categoria. Li correspongué Vic. Duplicava el seu. Cessà de Caldes el 30-6-1904. A les mateixes oposicions, en Silvestre Santaló era destinat a Reus. Girona perdia dues de les figures més brillants (10).

Mestre de Vic

En ocupar l'Escola Superior de Vic es va trobar amb solament sis nens matriculats. Treballà de ferm. Aconsegué la creació de la Graduada Sant Miquel, el carrer de Manlleu i una matrícula de 300 alumnes. A Vic contragué segones núpcies amb la Rosa Creus i Bru, la qual feia de mestra en aquella ciutat. D'aquest segon matrimoni en nasqué, també una filla: l'Anna.

El prestigi del qual gaudia el senyor Delclòs li provenia de la seva personalitat, de la seva vasta cultura. Era molt estimat i considerat. El Bisbe Torres i Bages el distingí amb la seva amistat i confiança. Col.laborava a la premsa local amb uns articles de vulgarització pedagògica que titulava "Fulls de cartipàs". (11).

Romangé 17 anys a Vic. El 1921 demanà el trasllat a Barcelona. Se li assignà de moment una escola al barri de Can Tuis, i més tard, a la barriada de Sants. També la seva muller, per dret de consorts, anà a Barcelona. Deu anys més tard, amb motiu d'haver estat nomenat en Delclòs Director d'un dels nous Grups Escolars de Barcelona, els ex-alumnes de Vic acordaren "tributar-li un homenatge de gratitud per la tasca realitzada. La seva vinguda a Vic representà la implantació d'uns mètodes pedagògics més moders i racionals que els aplicats generalment fins aleshores en moltes escoles". (12).

L'homenatge tingué lloc el 7 de juny de 1931. En representació de la Generalitat hi assistí l'il.lustre pedagog Alexandre Galí. Se li ofrenà un album amb centenars de signatures dels seus ex-deixebles. Més de cen comensals s'aplegaren al banquet. S'exposà la idea de donar el nom d'en Joan Delclòs a un dels Grups escolars en projecte (13). La premsa local donà gran relleu als actes. Dos anys més tard s'insistia: "en Delclòs va tenir la virtut de reorganitzar, de dignificar l'escola de l'Estat"... "En féu l'escola de tots; la dels rics i la dels pobres'... "Les obres del primer Grup escolar son ja començades. Creiem que seria un encert que portés el seu nom.. (14). L'explosió de la Guerra Civil ho impedí, . Per Ordre de 6-3-1925 se li concediren, a proposta de les Autoritats de Vic, a ell i a la seva muller, les gràcies de Reial Ordre pel zel desplegat en l'exercici de llur missió" (15).

Etapa barcelonina

El prestigi d'en Delclòs es mantingué a Barcelona. Tenia molts i distinguits amics entre els mitjans intel.lectuals. Un d'ells, en Pompeu Fabra. A l'Assemblea de la Federació de Mestres de Catalunya, celebrada a Girona l'any 1923, fou elegit President. Succeïa a en Josep Barceló i Matas, un altre gironí.

Li correpongué una etapa difícil. Poc després de la seva designació, s'iniciava la Dictadura de Primo de Rivera. El Patronat Escolar de Barcelona fou dissolt l'any 1924. Dos anys després se suprimien les activitats de la Federació per considerar-la antipatriòtica i perillosa per les seves tendències catalanistes. Adhuc els Inspectors barcelonins foren dispersats arreu de la Península, en negar-se a denunicar mestres. Del clòs en protestà. ¿Quina missió porten els Inspectors que els succeeixen?, es preguntava en Delclòs. "Prou que ho diu un d'ells, emfàticament amb frase lapidària: "Vamos a resolver el

Punt, El, 1981-02-18, p. 12.
Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona (www.girona.cat/sgdap)